

ISSN (Online) : 2783-4255

Research Paper

A Quantitative and Qualitative Evaluation of Master's Theses in Education of Mazandaran province

Mayam Taghvaei Yazdi.

Associate Professor, Department of Educational Administration, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

Received: 1399/10/14

Accepted: 1400/03/24

PP: 1-16

Keywords:

Quantitative evaluation

Qualitative evaluation

Master and doctoral dissertations

Education

Abstract

The purpose of this study was to evaluate the quality and quantity of master's and doctoral dissertations in Mazandaran province. The type of research was descriptive content analysis and applied in terms of purpose. The statistical population in the qualitative section of the research were the experts of the scientific community and academic specialists and in the quantitative section, all the dissertations of the graduates of the Islamic Azad University of Sari Branch with a total of 3367 dissertations which have been presented in five trends of the Department of Educational Sciences in the academic years of 2011-2020. The sampling method was stratified random. The sample size was determined using Krejcie and Morgan table. Structured interviews (10 questions) were used to collect qualitative data. In the quantitative part, a researcher-made questionnaire was designed based on the criteria extracted from the qualitative stage. Cronbach's alpha method was used to determine the reliability of the data collection tool. Data analysis was performed using Mann-Whitney U, Friedman rankings and utility tests via Spss23 software. The results showed that among 18 sections of master's theses reviewed, the conclusion section was in a less favorable condition and the sections (abstract, problem statement, research objectives, etc.) were in a relatively good condition and finally, the sections of the title, keywords, introduction, statistical population, sample and sampling, appendices and principles of correct writing were in the desired condition. In fact, according to the mean rank, the greatest weakness is in the sections of conclusion, problem statement and the significance of research, respectively, and the strongest point of dissertations have been in the sections of keywords, appendices and research methodologies.

Corresponding Author: Associate Professor, Department of Educational Administration, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

Address: Email: m_taghvaeeyazdi@yahoo.com

شاپا الکترونیکی: 4255-2783

مقاله پژوهشی

ارزیابی کمی و کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران

مریم، تقوایی یزدی، دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری

چکیده

هدف پژوهش، ارزیابی کمی و کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران بود. پژوهش از بعد هدف کاربردی و از نوع پژوهش‌های توصیفی-تحلیلی محتوا بوده است. جامعه‌ی آماری بخش کیفی خبرگان جامعه‌ی علمی و متخصصان دانشگاهی و در بخش کمی تمام پایان‌نامه‌های دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری به تعداد کل 3367 پایان‌نامه می‌باشد که در پنج گرایش گروه علوم تربیتی از سال تحصیلی 99-90 ارایه شده است. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای بود و حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان مشخص شد. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی از مصاحبه‌های ساختاریافته (ده سوالی) استفاده شد. در بخش کمی بر اساس معیارهای استخراج شده از مرحله‌ی کیفی به طراحی پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته پرداخته شد. به‌منظور تعیین پایایی ابزار گردآوری اطلاعات از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های یومان ویتنی، رتبه‌بندی فریدمن، مطلوبیت با استفاده از نرم‌افزار Spss23 انجام شد. یافته‌ها نشان داد که از مجموع هجده بخش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد بررسی شده، بخش نتیجه‌گیری در وضعیت کمتر مطلوب و بخش‌های (چکیده، بیان مسأله، اهداف پژوهش، ...) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند. در واقع، با توجه به میانگین رتبه‌ای، بیشترین ضعف به ترتیب در بخش‌های نتیجه‌گیری، بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق وجود دارد و بیشترین نقطه‌ی قوت پایان‌نامه‌ها در بخش‌های کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها و روش تحقیق بوده است.

تاریخ دریافت: 1399/10/14

تاریخ پذیرش: 1400/03/14

شماره صفحات: 1-16

واژه‌های کلیدی:

ارزیابی کمی

ارزیابی کیفی

پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد

آموزش و پرورش.

نویسنده مسئول: مریم تقوایی یزدی

نشانی: دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری

پست الکترونیکی: m_taghvaeeyazdi@yahoo.com

مقدمه

اهمیت پژوهش و نقش کلیدی آن در رشد و توسعه‌ی جوامع، گسترش و تقویت نهادهای علمی و پژوهشی و اهتمام در جهت ارتقا و اشاعه فرهنگ پژوهش و جایگاه پژوهشگران در کشور برای سرعت بخشیدن به روند و فرآیند توسعه، یکی از لوازم و ضرورت‌های بنیادین جامع است (Malekmian & Mirjafari, 2010).

نگارش پایان‌نامه مرحله‌ای از تحصیل است که در آن دانشجویان می‌توانند به تمرین و تکمیل آموخته‌های قبلی خود بپردازند و از این رو می‌توان به جرأت بیان کرد که پایان‌نامه‌ها نقش اساسی در ارتقای کیفیت یادگیری دانشجویان دارند. پایان‌نامه به چند علت دارای اهمیت می‌باشد: نخست آن که پایان‌نامه، در واقع آموزش دانش، مهارت و روش‌شناسی پژوهش برای دانشجویان است و وجود چارچوبی مناسب و یکنواخت برای ارایه‌ی این واحد آموزشی-پژوهشی ضروری است. از طرف دیگر، هر پایان‌نامه به عنوان الگویی برای سایر دانشجویان قلمداد می‌گردد که به عنوان مرجعی در ساختار مرسوم دانشگاه به آن مراجعه می‌کنند. بنابراین، وجود پایان‌نامه‌هایی با کیفیت و محتوای مناسب برای راهنمایی در این خصوص، احساس می‌شود (Naveh Ibrahim et al, 2015). دستورالعمل جامع و مدونی برای نگارش پایان‌نامه‌ها وجود ندارد. این امر سبب می‌شود که دانشگاه‌های مختلف، به‌گونه‌ای متفاوت به تدوین پایان‌نامه‌های خود بپردازند. این مسأله در مواقعی موجب می‌شود که دانشجویان علی‌رغم صرف وقت زیاد برای انجام امور پژوهش‌های پایان‌نامه، به دلیل عدم آشنایی با اصول نگارش علمی، موفق به اطلاع‌رسانی کامل از نتایج پژوهش‌های خود نشوند و این مسأله در مواردی موجب تنزل کیفیت پایان‌نامه‌ها شده و در مواردی به دلیل عدم وجود دستورالعملی برای ارزیابی پژوهش‌های انجام شده، نتایج متناقضی از ارزیابی‌ها گزارش می‌شود. اغلب پایان‌نامه‌های پژوهشی منتشر شده دارای معیارهای مدون برای سنجش کیفیت و میزان کاربردی بودن آن‌ها نمی‌باشند. پژوهش‌های انجام شده در دوره‌ی کارشناسی ارشد در ایران نیز از این امر مستثنی نیستند و بررسی‌های اندکی که در این زمینه صورت گرفته، این ادعا را تأیید می‌کنند. با توجه به ماهیت فزاینده‌ی علم، بررسی پژوهش‌های گذشته، شرط لازم برای شکل‌گیری روش‌مند دانسته‌های جدید است (Homayounia et al, 2014).

اهمیت پایان‌نامه‌ها می‌تواند پرداختن بیشتر به آن‌ها را توجیه کند، چرا که «پایان‌نامه‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی، بخش مهمی از کل پژوهش‌های کشور را تشکیل می‌دهند و شناسایی موانع و مشکلات دانشجویان در تهیه و تدوین پایان‌نامه، زمینه‌ی برنامه‌ریزی‌های مسئولان برای هموار کردن مسیر

در مراکز آموزش عالی، عمده کار پژوهش در دوره‌های تحصیلات تکمیلی به ویژه در واحدهای پایان‌نامه انجام می‌گیرد. پایان‌نامه یکی از اشکال پژوهش است که برای آن نیز مانند پژوهش، تعاریف متفاوتی وجود دارد که این تفاوت‌ها، ریشه در تفاوت میان رشته‌های مختلف علمی دارد. در بعضی علوم، ماهیت پژوهش بیشتر کمی است و گاهی نیز تلفیق پژوهش‌های کمی و کیفی دیده می‌شود (Mardani et al, 2011). میزان تولید علم در یک کشور، یکی از معیارهای اندازه‌گیری میزان پیشرفت آن کشور به حساب می‌آید و بدون شک، مقالات علمی و پایان‌نامه‌های دانشگاهی، پررنگ‌ترین مظاهر تولید علم هستند. حال اگر بیان پژوهش‌ها بر اساس روش‌شناسی صحیح بنا شود و از کیفیت علمی مطلوب برخوردار باشند، می‌تواند گره‌گشای بسیاری از مسایل و مشکلات علمی و عملی باشند.

در قرن بیست و یکم، نظام‌های آموزش عالی در جهان با چالش‌های چندگانه‌ای روبه‌رو شده‌اند. از یک طرف تأثیر دیدگاه‌های زیربنایی معرفت‌شناسی بر ساختن دانش و از طرف دیگر کاربرد فناوری‌های همگرا در عرصه‌ی جهانی و جهانی شدن و نیز ضرورت توجه به توسعه‌ی پایدار کشورها، اثربخشی و کارآمدی آموزش عالی را در کشورهای مختلف دگرگون کرده است. بدین جهت است که در اغلب کشورهای جهان برای هماهنگ‌تر کردن نظام‌های آموزش عالی و برنامه‌های دانشگاهی با نیازهای توسعه‌ای و تحولات جهانی، ارتقای کیفیت آموزش عالی در اولویت قرار گرفته است. حاصل این امر آن بوده است که در چند سال اخیر کوشش‌های قابل توجهی نسبت به ارزیابی کیفیت دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزش عالی در برخی کشورهای جهان به عمل آمده است. علاوه بر آن، سایر کشورها نیز به طور روزافزون نیاز به ارزیابی کیفیت آموزش عالی را احساس کرده‌اند و اقداماتی در این مورد به عمل آورده‌اند (Hashemi Motlagh, 2011). در ایران با توجه به اهمیت ارزیابی و با توجه به این که تعداد پژوهش‌های انجام شده درباره‌ی موضوعات آموزشی، در چند دهه‌ی اخیر رشد فزاینده‌ای داشته است و تلاش‌هایی نیز جهت ارزیابی این پژوهش‌ها صورت گرفته است، اما هنوز درباره‌ی کیفیت این طرح‌ها اطلاع دقیقی در دست نیست و نقطه ضعف تحصیلات تکمیلی می‌تواند رشد کمی آن بدون توجه به ابعاد کیفی باشد. حضور نیروهای انسانی ماهر و متخصص اما بدون شغل در جامعه، می‌تواند ناشی از نقص نظام آموزش عالی باشد. مقصد و هدف این پژوهش، کنکاش میان پایان‌نامه‌های موجود، استفاده از نظر خبرگان و منابع دیگر به منظور یافتن شاخص‌های مناسب جهت ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌ها می‌باشد (Faizi & Gramipour, 2011). با توجه به

استفاده از روش‌های کمی با 96/46 درصد انجام شده و روش‌های کیفی با 3/54 درصد مورد غفلت و کم‌توجهی این متخصصان قرار گرفته است. Asghari and Nemati (2016) در پژوهشی تحت عنوان «چالش کیفیت رساله‌ی دکتری در ایران بر اساس مفهوم زنجیره‌ی ارزش» بیان کردند: چالش‌های کیفیت علمی رساله‌های دکتری مورد بررسی قرار گرفته و نشان داده شد که دارای ابعاد چندگانه و چندلایه‌ی در هم پیچیده از عوامل (دانشجو، استاد، مدیران و سیاست‌گذاران)، ساختار سازمانی، رویه‌ها، قوانین و عوامل محیطی دیگر است. همچنین مواردی از رفتارهای غیردانشگاهی که ضمن خدشه‌دار کردن هویت علمی دانشگاه‌ها تبدیل به چالشی عمده برای کیفیت رساله‌های دکتری در ایران شده است. Saeedi (2015) پژوهشی را با عنوان «ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید باهنر کرمان (1390-1380)» انجام داد. نتایج نشان داد که پایان‌نامه‌های مورد بررسی از نظر رعایت معیارهای صوری در سطح نسبتاً خوبی قرار دارد و از نظر کیفیت علمی، در جایگاه متوسط و نسبتاً مطلوبی قرار دارند و می‌توان با ارایه‌ی راهکارهایی عملی و نیز نشان دادن نمونه‌ها و معیارهایی، کیفیت علمی آن‌ها را ارتقا داد. Motahari, Sarsangi and Mohandespour (2015) تحقیقی را تحت عنوان «ارزیابی پایان‌نامه‌های تئاتر دفاع مقدس دانشکده‌های تئاتر کشور در بازه‌ی سال‌های 1359 تا 1389» انجام دادند. نتایج نشان داد از 49 پایان‌نامه‌ی مورد بررسی، تنها تعداد انگشت‌شماری دارای چکیده‌اند و در موارد بسیاری، تنها ذکر مقدمه یا پیش‌گفتار بسنده شده است. در مجموع، فصل‌بندی‌ها در پایان‌نامه‌های ارایه شده نسبت به دیگر قسمت‌ها اشکالات کمتری دارد. عدم ذکر نتیجه‌گیری اصلی‌ترین معضل پایان‌نامه‌های مورد بررسی در این بخش است. در 16 پایان‌نامه، یعنی کمتر از یک‌سوم که معادل 31/11 درصد کل پایان‌نامه‌هاست، مؤید وجود رابطه بین عنوان، مقدمه، محتوا و نتیجه‌گیری در آن‌هاست و قابل قبول گزارش شده است. Christy Odimegwu & Ngozi Agu (2019) در پژوهشی تحت عنوان «نظارت و سرپرستی رساله‌های دکتری: شناسایی و ارزیابی مدل‌ها» به نتایج زیر دست یافتند: نظارت بر تحقیقات دکتری یکی از مهم‌ترین راه‌های حفظ رضایت دانشجویان از این برنامه و آماده‌سازی آنان است. دانشجویان به‌عنوان محققان مستقل علمی وارد جامعه‌ی دانشگاهی می‌شوند و در پایان کار، رساله‌ی دکتری، گزارش‌نهایی کار آن‌هاست. ارزیابی دانشجویان از مدل‌های مختلف نظارت، رضایت آن‌ها را از این مدل‌های نظارت و توسعه‌ی مهارت‌های مرتبط با پژوهش جلب می‌کند. نمونه‌ای از 310 رساله‌ی دکتری برای این مطالعه

پژوهش و تحقیق در کشور را فراهم خواهد آورد Karami & Fattahi, (2013). چنانچه دانشجویان با نقاط قوت و ضعف پایان‌نامه‌های سال‌های گذشته آشنا شوند و نیز برای تدوین، ارزیابی و ارزش‌گذاری پایان‌نامه‌ها معیارهای نسبتاً ثابت و مشخصی وجود داشته باشد، می‌توان در آینده شاهد افزایش کیفیت علمی پایان‌نامه‌ها بود و به دنبال آن، پویایی و رشد هر چه بیشتر جوامع دانشگاهی را انتظار داشت. چه بسا که عدم برآورده‌های دقیق و علمی از ماحصل پژوهش‌های گذشته، سبب سردرگمی دانشجویان و بی‌سروسامانی نسبی پایان‌نامه‌های ارایه شده می‌گردد. بر اساس آمار منتشر شده از سوی انجمن پزشکی انگلستان بیش از یک سوم مقالات پژوهشی ارسال شده به مجموعه‌ی «مجله‌ی پزشکی بریتانیا» در مراحل اولیه‌ی داوری به علت عدم انطباق با روش پژوهش مناسب و متناسب با اهداف پژوهش، رد می‌شود. از سوی دیگر، 98٪ مقالات پذیرفته شده نیز به اصلاحاتی در روش‌شناسی، نیاز دارند Rachmani et al, (2018).

Rachmani, Nokarizi, Sharif (2018) در پژوهشی تحت عنوان «وضعیت کمی تولید پایان‌نامه‌ها و رساله‌های حوزه‌ی علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های 1363-1393» به نتایج زیر دست یافتند: 1201 عنوان پایان‌نامه و رساله با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد به ثبت رسید که از این تعداد، رشته‌ی فقه و مبانی حقوق اسلامی با 341 عنوان بیشترین و رشته‌ی زبان و ادبیات انگلیسی و زبان و ادبیات فرانسه هر یک با 5 عنوان کمترین فراوانی را داشتند. در میان حوزه‌های تحصیلی، دانشکده‌ی الهیات بیشترین و دانشکده‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی نیز کمترین سهم را در تولید پایان‌نامه‌ها و رساله‌های اسلامی داشتند. 1072 عنوان از پایان‌نامه‌ها مربوط به کارشناسی ارشد و 129 عنوان نیز مربوط به دکتری بود. موضوع قرآن، حقوق جزا (فقه) و تفاسیر به عنوان موضوع‌های برتر شناخته شدند. همچنین متوسط رشد سالانه‌ی تولید پایان‌نامه‌ها و رساله‌های حوزه‌ی علوم انسانی در طی سال‌های مورد پژوهش، از رشد زیادی برخوردار بود. از 210 عنوان مقاله‌ی علمی استخراج شده از آن‌ها، 133 عنوان سهم مقطع کارشناسی ارشد و 77 عنوان مقطع دکتری بود. Ahmadi Gol va Sangari (2017) در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی موضوعی و روش‌شناسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته‌ی تکنولوژی آموزشی» به نتایج زیر دست یافتند: یافته‌ها نشان داد که تنوع موضوعی بسیار گسترده است؛ پژوهش‌ها به قلمرو جدید تکنولوژی آموزشی، کمتر توجه داشته‌اند و بیشتر به برداشت سنتی از این رشته توجه شده است. بیشتر پژوهش‌ها با

دیگر قابلیت‌های دانشجو مثل برنامه‌ریزی علمی، فعالیت (کنفرانس و همایش) و پژوهش کتاب‌شناسی را در نظر گرفت. به دلیل مشکلات دسترسی به اطلاعات، آن دسته از دانشجویان دکتری که کمتر کنفرانس داخلی و خارجی در دانشگاه‌ها یا مؤسسات خود داشته‌اند، قادر نیستند که به یک دید کلی نسبت به اثربخشی خود و ارتباط آن با داشتن بازخورد از کار خود دست پیدا کنند. Tolga Erdogan (2015) پژوهشی را با عنوان «موضوعات جدید پژوهش در پایان‌نامه‌های PBL (یادگیری بر پایه‌ی مشکلات): مطالعه‌ی تحلیل محتوا طی سال‌های 2002 تا 2013 در ترکیه» انجام داد. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل، مطلوب‌ترین طبقه، حوزه‌ی یادگیری در علم است و اینکه طراحی کمی نسبت به طراحی کیفی بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. در طراحی کمی شناخت و تأثیرگذاری بیشتری وجود دارد و به دنبال آن، شناخت بیشتری در حوزه‌ی تحقیقات مورد استفاده قرار می‌گیرد. گروه مورد بحث به طور عمده از معلمان آموزش و پرورش ابتدایی هستند که مطالعات اولیه بین یک گروه 41 تا 80 نفره می‌باشد و مطالعات نهایی با استفاده از روش آزمایشی بر روی پژوهش اخیر "یادگیری مبتنی بر حل مسأله" بین 4 تا 6 هفته انجام گرفت.

اهمیت این امر در این نکته نهفته است که پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی میزان آموزش، مهارت و درک و توانایی‌های نگارشی و تحصیلی دانشجویان را در برنامه‌های تحصیلات تکمیلی نشان می‌دهد. از این رو چنین معیارها و استانداردهایی، میزان اثربخشی یادگیری دانشجویان را به صورت معتبر و روا نشان می‌دهد. در واقع، نظارت و ارزیابی پایان‌نامه‌های دانشگاهی با توجه به ملاک‌ها و استانداردهای توافق شده و معین، یکی از روش‌های اصلی ارزیابی میزان موفقیت فارغ‌التحصیلان در کسب دانش و فنون مورد نیاز و میزان موفقیت نظام دانشگاهی در پاسخگویی به نیازهای علمی جامعه است. نتایج این پژوهش می‌تواند برای چند گروه مهم باشد. خود دانشجویان به عنوان اولین گروه می‌توانند از شاخص‌های مؤثر آگاهی یابند تا با رعایت آن‌ها، انتظار نمره‌ی خیلی خوب داشته باشند و یا به عبارتی دیگر بدانند چگونه نتیجه‌ی زحمات آن‌ها در قالب پایان‌نامه ارزیابی می‌شود. ارزیاب‌های محترم از روابط نامشهودی که بین قضاوت‌ها و شاخص‌های مهم ارزیابی وجود دارد اطلاع پیدا می‌کنند؛ استادان راهنما و مشاور نیز با علم به نتایج این پایان‌نامه می‌توانند از ابتدای فعالیت دانشجو برای تدوین پایان‌نامه او را بهتر هدایت کنند.

محقق با بیان شاخص‌های مناسب ارزیابی کیفیت پایان‌نامه -ها سعی دارد قضاوت‌ها را نظام‌مند و واقعی‌تر کند. گاهی پایان‌نامه‌ای بسیار خوب آن گونه که شایسته است به کار بسته نمی‌شود و مورد بی‌مهری قرار می‌گیرد و متأسفانه گاه نیز پایان‌نامه‌ای که

از دانشگاه فدرال در بخش شرقی نیجریه انتخاب شده است. نتایج نشان داد که تعامل چهره به چهره‌ی نه تنها متداول‌ترین استفاده، بلکه متداول‌ترین نوع نظارت رساله‌ی دکتری (مبتنی بر ICT) بوده است. این مدل به ندرت مورد استفاده قرار می‌گرفت. دانشجویان تحت نظارت بر تعامل چهره به چهره گزارش دادند که از پایان‌نامه یا رساله رضایت بیشتری دارند. تکرار و ابهام نظارت بر عملکرد نسبت به افرادی که تحت مدل غیرفعال چهره به چهره فعالیت می‌کنند. با این حال، دانشجویان تحت این دو مدل نظارت داشتند. Geng & Wharton (2018) پژوهشی را با عنوان «زبان ارزیابی در بخش پایان‌نامه‌ی دکتری: شباهت‌ها و تفاوت‌های بین یک نویسنده‌ی چینی و یک نویسنده‌ی انگلیسی» انجام دادند. با توجه به آمار نشان دادند که تفاوت معنی‌داری در گزینه‌ها وجود ندارد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که، در زمینه و سطح تحقیق به نظر نمی‌رسد که زبان اول یک متغیر، تأثیرگذار در انتخاب زبان ارزیابی باشد. González-Chorda et al (2018) پژوهشی را با عنوان «ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد در رشته‌ی پرستاری با یک سیستم سرفصلی: مطالعه‌ی اعتبارسنجی و پیشرفت در طول سال تحصیلی 2014-2015 در دانشگاه جام آی اسپانیا» انجام دادند. به این نتایج دست یافتند که نظام ارزیابی پایان‌نامه‌های رشته‌ی پرستاری در سه دسته (تهی‌هی طرح پژوهش، پایان‌نامه و جلسه‌ی دفاع) دارای اعتبار بوده است. این ارزیابی ممکن است به درجه‌ی دیگر پرستاری و یا درجه از دیگر زمینه‌های علمی منتقل شده است. برای ادامه‌ی فرآیند اعتبارسنجی در نظر گرفتن عواملی که ممکن است نتایج به دست آمده را تحت تأثیر قرار دهد، لازم است. Rosenberg (2017) پژوهشی را با عنوان «تحلیل استنادی پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد و دکتری در گروه جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی: ارزیابی کاربردی منابع کتابخانه در طول سال‌های 2010-2013» انجام داده است. نتایج نشان داد که بیشترین درصد نقل قول از کتاب و مجلات، با استفاده‌ی غالب کتاب الکترونیکی در قالب چاپ و استفاده‌ی غالب از مجلات در چاپ و قالب الکترونیکی، با زبان انگلیسی بود که زبان غالب برای تمام منابع ذکر شده، شناخته شد. به طور متوسط، سال انتشار سند ذکر شده‌ی کتاب 15 سال مسن‌تر از مجلات بود. 95٪ از مجلات و 82٪ از کتاب در منابع کتابخانه‌ی دانشگاه در دسترس بود. نتایج این تحقیق، ارزیابی اثبات توانایی کتابخانه‌ی دانشگاه در پاسخ به نیازهای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در رشته‌ی جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی است. Ezzahra, Islam & Mohamed (2015) پژوهشی را با عنوان «خودارزیابی از پیشرفت پایان‌نامه‌ی دانشجویان دکتری در دانشگاه مراکش» انجام دادند. به نتایج زیر دست یافتند که برای نتیجه‌گیری باید

عنوان، چکیده، کلید واژه‌ها، مقدمه، بیان مسأله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های پژوهش، اهمیت و ضرورت پژوهش، تعاریف، پیشینه پژوهش، روش پژوهش، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، نتیجه‌گیری، منابع، پیوست‌ها، اصول نگارش صحیح) می‌باشد که در طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست، نادرست، نسبتاً درست، درست و کاملاً درست) طراحی و تنظیم شده که به ترتیب از 1 تا 5 نمره‌گذاری می‌شود. جهت تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، نظرات پانزده نفر از خبرگان (استادان دانشگاه، کارشناسان تعلیم و تربیت) جمع‌آوری شد. به منظور تعیین پایایی ابزار گردآوری اطلاعات از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که مقادیر بالای $0/7$ ابعاد برای هر دو معیار بیانگر پایایی مناسب پرسشنامه می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و شاخص‌های توصیفی فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، جداول و نمودارها و روش‌های آمار استنباطی آزمون‌های یومان ویتنی، رتبه‌بندی فریدمن، مطلوبیت با استفاده از نرم‌افزار Spss23 انجام شد. در این طیف که بر اساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت درجه‌بندی شده است.

یافته‌ها

بخش کیفی

یافته‌های حاصل از مطالعه‌ی مبانی نظری و ادبیات موضوع و نتایج به دست آمده از انجام مصاحبه (نتایج کدگذاری باز و محوری مفاهیم و مقوله‌ها) با مشارکت نوزده نفر از خبرگان متخصص در زمینه‌ی علوم تربیتی و مدیریت آموزشی انجام شد. نظر صاحب‌نظران، عوامل و شاخص‌های ارزیابی پایان‌نامه‌ها جمع‌آوری و طبقه‌بندی شد (جدول 1 در پیوست). بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعه‌ی کیفی (مصاحبه با خبرگان و ادبیات موضوع)، مقوله‌ها و مفاهیم مستخرج در قالب مؤلفه‌ها و گویه‌های پرسشنامه طراحی و مورد آزمون قرار گرفت.

آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

مطابق (جدول 2 در پیوست)، چون در سطح اطمینان 95٪ و خطای اندازه‌گیری $\alpha = 5\%$ ، سطح معناداری برای همه‌ی متغیرها $pvalue < 0/05$ محاسبه شده است، لذا داده‌ها از توزیع غیرنرمال پیروی می‌کنند و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، استفاده از آزمون‌های آماری ناپارامتریک مجاز است.

فرضیه‌های پژوهش

چندان ارزش علمی ندارد تصویب می‌شود و نمره‌ای غیرواقعی می‌گیرد.

از کاربردهای این پژوهش می‌توان موارد زیر را برشمرد: الف) مبنایی جهت ارزیابی پایان‌نامه؛ ب) تبیین مدلی علمی برای افزایش کیفیت پایان‌نامه‌ها؛ ج) تبیین الگویی برای سنجش میزان دانش دانشجویان.

پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی است که کمیّت و کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش مازندران در سال‌های 90-99 را چگونه ارزیابی نماید؟ فرضیه‌های پژوهش حاضر به شرح زیر است:

1. رعایت یا عدم رعایت معیارهای علمی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود.
2. کمیّت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران ارزیابی می‌شود.
3. کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران ارزیابی می‌شود.
4. نقاط قوت و ضعف پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود.

روش‌شناسی

پژوهش از بعد هدف کاربردی و از نوع پژوهش‌های توصیفی-تحلیل محتوا بوده است. جامعه‌ی آماری بخش کیفی خبرگان جامعه‌ی علمی و متخصصان دانشگاهی و در بخش کمی شامل تمام پایان‌نامه‌های دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد تعداد 3367 نفر در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری می‌باشد که در پنج گرایش گروه علوم تربیتی (مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی، تحقیقات آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و تکنولوژی آموزشی) از سال تحصیلی 99-90 ارایه شده است. در این پژوهش تعداد نوزده نمونه به‌عنوان مصاحبه شونده در نظر گرفته شد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای بود و حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان مشخص شد که با توجه به جامعه‌ی 3367 نفری در مقطع کارشناسی ارشد، تعداد 345 نفر نمونه در نظر گرفته شدند. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی از مصاحبه‌های ساختاریافته (ده سؤال) استفاده شد. در مرحله‌ی دوم در بخش کمی بر اساس معیارهای استخراج شده از مرحله‌ی کیفی به طراحی پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته برای ارزیابی کمی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پرداخته شد. ماحصل بخش کیفی، تولید پرسشنامه‌ی ارزیابی کمی با 72 گویه در هجده بعد می‌باشد. پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته‌ی ارزیابی کمی، دارای 72 سؤال در هجده بعد

فرضیه‌ی 1. رعایت یا عدم رعایت معیارهای علمی پایان-
نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران
بررسی می‌شود.

جدول 3- میانگین، انحراف معیار، کمینه و بیشینه‌ی بخش‌های ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد (کلی)

بخش	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
عنوان	۳/۷۶	۰/۴۷	۲/۴۰	۴/۸۰	مطلوب
چکیده	۳/۰۷	۰/۸۲	۱/۳۳	۵	نسبتاً مطلوب
کلیدواژه‌ها	۴/۱۷	۰/۵۹	۲	۵	مطلوب
مقدمه	۳/۸۷	۰/۹۸	۱/۳۳	۵	مطلوب
بیان مسأله	۲/۴۲	۱/۰۷	۱	۴/۲۵	نسبتاً مطلوب
اهداف پژوهش	۲/۶۷	۰/۸۸	۱	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	۲/۹۶	۰/۸۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
اهمیت و ضرورت تحقیق	۲/۸۱	۰/۸۹	۱	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
تعاریف	۲/۷۱	۰/۸۸	۱	۴/۵۰	نسبتاً مطلوب
پیشینه‌ی تحقیق	۳/۲۳	۰/۴۶	۱/۷۵	۴/۲۵	نسبتاً مطلوب
روش تحقیق	۳/۴۴	۱/۰۴	۱	۵	نسبتاً مطلوب
جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	۳/۹۰	۰/۷۵	۱/۴۰	۵	مطلوب
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۳/۵۳	۰/۸۲	۱/۴۰	۵	نسبتاً مطلوب
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۳/۳۵	۱/۰۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب
نتیجه‌گیری	۲/۲۳	۱/۰۹	۱	۴/۱۱	کمتر مطلوب
منابع	۲/۲۷	۰/۷۱	۱/۲۰	۴/۶۰	نسبتاً مطلوب
پیوست‌ها	۳/۷۲	۰/۶۵	۱/۲۵	۵	مطلوب
اصول نگارش صحیح	۳/۷۲	۰/۷۳	۱/۶۰	۵	مطلوب

نمونه، نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها و پایایی و روایی آن، یافته‌های اصلی و نتیجه‌گیری پژوهش است، چکیده در حالی که دیدی کلی از پژوهش را در اختیار خواننده می‌گذارد، موجز است و در آن از بیان کلمات و توضیحات اضافی خودداری شده است، چکیده در یک پاراگراف واحد نوشته شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب؛ در بخش کلیدواژه (واژه‌های اصلی، مهم و پربسامد در تحقیق آورده شده است، تعداد واژه‌ها مناسب است) در وضعیت مطلوب؛ در بخش مقدمه، شاخص‌های (مقدمه از بیان کلیات شروع شده و سپس به جزئیات پرداخته است) در وضعیت مطلوب و در شاخص‌های (در مقدمه، پژوهشگر از طریق توضیح زمینه‌ی تحقیق، ذهن خواننده را برای بیان مسأله آماده کرده است، پژوهشگر با مطالبی از خود، بین مطالب استناد شده ارتباط ایجاد کرده است و مقدمه دارای انسجام است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش بیان مسأله شاخص‌های (در بیان مسأله، دغدغه و مسأله‌ی اصلی پژوهشگر به وضوح و از زبان خود پژوهشگر بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در شاخص‌های (پژوهشگر به صورت مستدل و مستند، مسأله بودن موضوع تحقیق را اثبات کرده است، در بیان مسأله متغیرهای اصلی مورد بررسی در

یافته‌های جدول (3) نشان می‌دهد که از مجموع هجده بخش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد بررسی شده، بخش نتیجه-گیری در وضعیت کمتر مطلوب و بخش‌های چکیده، بیان مسأله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، روش تحقیق، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و منابع در وضعیت نسبتاً مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند.

یافته‌های (جداول 4، 5، 6، 7 و 8 در پیوست) در ارتباط با ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد نشان می‌دهد که در بخش عنوان، شاخص‌های (موضوع کاربردی و مفید است، موضوع جدید است، عنوان دربردارنده‌ی عبارات و واژه‌های زاید نیست) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در شاخص‌های (موضوع مرتبط با گرایش تحصیلی دانشجو است، عنوان، حوزه و چارچوب پژوهش را نشان می‌دهد و شامل کلیدواژه‌های اصلی است) در وضعیت مطلوب؛ در بخش چکیده، شاخص‌های (چکیده شامل قسمت‌های مهم تحقیق از جمله مسأله‌ی اصلی روش تحقیق، جامعه‌ی آماری و

فرآیند روش نمونه‌گیری به روشنی توضیح داده شده است، حجم جامعه و نمونه متناسب با پژوهش و با روش‌های علمی انتخاب شده است. در وضعیت مطلوب و در بخش ابزار و روش گردآوری داده‌ها، شاخص (حجم جامعه و نمونه متناسب با پژوهش و با روش‌های علمی انتخاب شده است) در وضعیت مطلوب و شاخص‌های (روش گردآوری داده‌ها در تحقیق به‌طور واضح و کامل بیان شده است، مراحل تهیه و تنظیم ابزار یا ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها به‌طور روشن و کامل بیان شده است، روایی و پایایی ابزار یا ابزارهای گردآوری داده‌ها مشخص شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها، شاخص‌های (برای تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون‌های آماری مناسبی انتخاب شده است، تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب جداول و نمودار به‌روشنی و واضح بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش نتیجه‌گیری شاخص (نتیجه‌گیری متناسب با اهداف یا سؤال‌های پژوهش است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و شاخص‌های (نتیجه‌گیری تحقیق متکی بر یافته‌های پژوهش و تحلیل و استدلال‌های پژوهشگر است، همسویی یا ناهمسویی بین پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگر بیان شده است، دلایل یا استدلال‌هایی برای علت عدم همسویی این پژوهش با پژوهش‌های قبل ارائه شده است، خواننده‌ی پایان‌نامه می‌تواند به راحتی نتیجه‌ی اصلی را ببیند، در پایان نتیجه‌گیری پیشنهاد‌های کاربردی و پژوهشی ارائه شده است. پیشنهاد‌های ارائه شده متناسب با سؤالات یا فرضیه‌های پژوهش است، محدودیت‌ها و موانع پژوهش به‌طور مجزا بیان شده است، (محدودیت‌ها و موانع پژوهش به‌طور منطقی و صادقانه بیان شده است) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش منابع شاخص‌های (از منابع معتبر استفاده شده است، از منابع جدید و مرتبط استفاده شده است، روش منبع‌نویسی و ارجاع، چه درون‌متنی و چه در پایان پژوهش صحیح و متناسب با شیوه‌نامه‌ی تصویب شده توسط گروه علوم تربیتی است، از منابع دست اول استفاده شده است، منابع درون متن با منابع پایان متن هم‌خوانی دارند) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش پیوست‌ها، شاخص‌های (پیوست‌ها در متن اصلی به گونه‌ای به آن‌ها اشاره شده است، پیوست‌ها منطبق با کل پایان‌نامه است، جهت دسترسی آسان‌تر پیوست‌ها شماره‌گذاری شده است) در وضعیت مطلوب و در شاخص (پیوست‌ها حاوی جدول‌های آماری، تصاویر، نقشه‌ها، برگه‌ها است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش اصول نگارش صحیح شاخص (در پایان‌نامه غلط نگارشی، املائی و تایپی وجود ندارد) در وضعیت مطلوب و در شاخص‌های (نکات فنی نگارش از جمله فونت مناسب، فاصله‌ی بین کلمات، حاشیه‌ی صفحه‌ها و فاصله‌ی پاراگراف‌ها رعایت شده است، پاراگراف‌بندی به صورت صحیح

تحقیق، به خوبی توصیف شده است، مسأله به یک زمینه‌ی خاص محدود نشده است) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش اهداف پژوهش (هدف کلی و اهداف جزئی بیان شده‌اند) در وضعیت کمتر مطلوب و در شاخص‌های (اهداف پژوهش متناسب با عنوان پژوهش است، اهداف به صورت روشن و واضح و صحیح نوشته شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق شاخص‌های (سؤال‌ها یا فرضیه‌ها متناسب و متناظر با اهداف پژوهش است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها به صورت روشن و واضح نوشته شده است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها آزمون‌پذیر هستند) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش اهمیت و ضرورت تحقیق شاخص‌های (دلایل اصلی پژوهشگر برای انتخاب موضوع تحقیق و همچنین فواید تحقیق بر اساس سوابق و مستندات مرتبط، بیان شده است، پیامدهای منفی احتمالی در صورت انجام نشدن پژوهش و یا خلأهای علمی و نظری موجود در زمینه‌ی موضوع تحقیق، بیان شده است، پژوهشگر از زبان خودش اهمیت و ضرورت تحقیق را به صورت کلی بیان کرده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش تعاریف شاخص (اصطلاحات اصلی تعریف مفهومی و عملیاتی شده‌اند) در وضعیت کمتر مطلوب و شاخص (تعاریف مفهومی و عملیاتی اصطلاحات درست بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش پیشینه‌ی تحقیق شاخص‌های (مطالب مطرح شده در این بخش بر اساس اهداف پژوهش، دارای سازمان و نظم منطقی است، تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع آورده شده است) در وضعیت مطلوب و در شاخص‌های (مبانی که پژوهش مورد نظر با توجه به آن‌ها روند علمی خود را طی کرده، بیان شده است، تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع جدید هستند، در بخش تحقیقات انجام شده پژوهشگر گزارش کرده است چه کسی، چه کاری را با چه هدفی، چه سؤال یا فرضیه‌هایی و با چه روش‌شناسی (روش پژوهش، جامعه‌ی آماری، نوع نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها) انجام داده است، تحقیقات انجام شده پس از معرفی نقد شده‌اند، پژوهشگر به چارچوب نظری یا چارچوب مفهومی رسیده است، ارتباط بین آنچه قبلاً دیگران انجام داده‌اند و آنچه قرار است در این تحقیق انجام شود بیان شده است.) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش روش تحقیق شاخص (روش تحقیق به صورت صحیح بیان شده است) در وضعیت مطلوب و شاخص (علت انتخاب روش تحقیق بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، شاخص‌های (جامعه‌ی آماری با توجه به موضوع به‌طور صحیح انتخاب شده است، ویژگی‌های جامعه‌ی اصلی و نمونه‌ی مورد تحقیق به‌طور روشن و کامل بیان شده است، روش نمونه‌گیری متناسب با موضوع تحقیق و جامعه‌ی آماری انتخاب شده است،

اعمال شده است، اسامی و اصطلاحات فنی زیرنویس لاتین شده‌اند، فهرست مطالب، جداول و نمودارها به طور صحیح آورده شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند.

فرضیه 2- کمیّت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران ارزیابی می‌شود.

جدول 9- میانگین دوره و درصد فراوانی نمره‌ی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مورد پژوهش

ردیف	نمره	تعداد	درصد	تعداد	میانگین دوره
1	18	138	40		
2	17/5	57	16/5		
3	17	42	12/2		
4	16/5	47	13/6		
5	16	27	7/8	345 نفر	17/17
6	15/5	22	4/6		
7	15	12	3/5		

یافته‌های جدول (9) نشان می‌دهد که میانگین معدل دوره‌ی کارشناسی ارشد در وضعیت خوب می‌باشد. پرورش استان مازندران ارزیابی می‌شود. **فرضیه 3:** کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و

جدول 10- میانگین، انحراف معیار، کمینه و بیشینه‌ی بخش‌های ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد (کلی)

بخش	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
عنوان	۳/۸۳	۰/۴۹	۲	۵	مطلوب
چکیده	۳/۳۳	۰/۷۹	۱/۶۷	۵	نسبتاً مطلوب
کلیدواژه‌ها	۴/۴۰	۰/۶۶	۱/۵۰	۵	مطلوب
مقدمه	۳/۳۶	۱/۲۵	۱	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
بیان مسأله	۲/۲۵	۱/۱۷	۱	۴/۲۵	کمتر مطلوب
اهداف پژوهش	۲/۸۷	۰/۹۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب
سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	۳/۰۷	۰/۸۶	۱	۵	نسبتاً مطلوب
اهمیت و ضرورت تحقیق	۲/۵۴	۰/۹۳	۱	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
تعاریف	۳/۱۰	۱/۳۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب
پیشینه‌ی تحقیق	۳/۲۳	۰/۴۸	۱/۷۵	۴/۳۸	نسبتاً مطلوب
روش تحقیق	۳/۹۰	۱/۲۵	۱	۵	مطلوب
جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	۳/۹۰	۰/۷۳	۱	۵	مطلوب
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۳/۳۹	۰/۸۴	۱	۵	نسبتاً مطلوب
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۳/۳۰	۱/۵۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
نتیجه‌گیری	۲/۰۹	۰/۵۸	۱/۱۱	۳/۷۸	کمتر مطلوب
منابع	۲/۳۹	۰/۸۴	۱/۴۰	۴/۶۰	نسبتاً مطلوب
پیوست‌ها	۴/۲۰	۰/۶۲	۱/۷۵	۵	مطلوب
اصول نگارش صحیح	۳/۶۰	۰/۸۰	۱/۲۰	۵	نسبتاً مطلوب

چکیده، مقدمه، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، ابزار و روش

یافته‌های جدول (10) نشان می‌دهد که از مجموع هجده بخش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد بررسی شده، بخش‌های

همچنین فواید تحقیق بر اساس سوابق و مستندات مرتبط، بیان شده است، پیامدهای منفی احتمالی در صورت انجام نشدن پژوهش و یا خلأهای علمی و نظری موجود در زمینه‌ی موضوع تحقیق، بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب (پژوهشگر از زبان خودش اهمیت و ضرورت تحقیق را به صورت کلی بیان کرده است) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش تعاریف شاخص (اصطلاحات اصلی تعریف مفهومی و عملیاتی شده‌اند، تعاریف مفهومی و عملیاتی اصطلاحات درست بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش پیشینه‌ی تحقیق شاخص‌های (مبانی که پژوهش مورد نظر با توجه به آن‌ها روند علمی خود را طی کرده، بیان شده است، مطالب مطرح شده در این بخش بر اساس اهداف پژوهش، دارای سازمان و نظم منطقی است) در وضعیت مطلوب و شاخص‌های (تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع آورده شده است، تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع جدید هستند، در بخش تحقیقات انجام شده پژوهشگر گزارش کرده است چه کسی، چه کاری را با چه هدفی، چه سؤال یا فرضیه‌هایی و با چه روش‌شناسی (روش پژوهش، جامعه‌ی آماری، نوع نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها) انجام داده است، تحقیقات انجام شده پس از معرفی نقد شده‌اند، پژوهشگر به چارچوب نظری یا چارچوب مفهومی رسیده است، ارتباط بین آن‌ها قبلاً دیگران انجام داده‌اند و آن‌ها چه قرار است در این تحقیق انجام شود بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش روش تحقیق شاخص‌های (روش تحقیق به صورت صحیح بیان شده است، علت انتخاب روش تحقیق بیان شده است) در وضعیت مطلوب و در بخش جامعه، نمونه و نمونه‌گیری شاخص‌های (جامعه‌ی آماری با توجه به موضوع به طور صحیح انتخاب شده است، ویژگی‌های جامعه‌ی اصلی و نمونه‌ی مورد تحقیق به‌طور روشن و کامل بیان شده است، روش نمونه‌گیری متناسب با موضوع تحقیق و جامعه‌ی آماری انتخاب شده است، فرآیند روش نمونه‌گیری به روشنی توضیح داده شده است، حجم جامعه و نمونه متناسب با پژوهش و با روش‌های علمی انتخاب شده است) در وضعیت مطلوب و در بخش ابزار و روش گردآوری داده‌ها در شاخص‌های (ابزار یا فنونی که برای گردآوری داده‌ها در پژوهش به کار رفته به‌طور صحیح انتخاب شده است، روش گردآوری داده‌ها در تحقیق به‌طور واضح و کامل بیان شده است، مراحل تهیه و تنظیم ابزار یا ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها به‌طور روشن و کامل بیان شده است، روایی و پایایی ابزار یا ابزارهای گردآوری داده‌ها مشخص شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها در شاخص‌های (برای تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون‌های آماری مناسبی انتخاب شده است، تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب جداول

گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت نسبتاً مطلوب و بخش‌های بیان مسأله و نتیجه‌گیری در وضعیت کمتر مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، روش تحقیق، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، منابع و پیوست‌ها در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند.

یافته‌های (جداول 11، 12، 13، 14 و 15 در پیوست) در ارتباط با ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد نشان می‌دهد که در بخش عنوان، شاخص‌های (موضوع کاربردی و مفید است، عنوان، حوزه و چارچوب پژوهش را نشان می‌دهد و شامل کلیدواژه‌های اصلی است، عنوان دربردارنده‌ی عبارات و واژه‌های زاید نیست) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در شاخص‌های (موضوع جدید است، موضوع مرتبط با گرایش تحصیلی دانشجو است) در وضعیت مطلوب، در بخش چکیده، شاخص‌های (چکیده شامل قسمت‌های مهم تحقیق از جمله مسأله‌ی اصلی (یا هدف پژوهش)، روش تحقیق، جامعه‌ی آماری و نمونه، نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها و پایایی و روایی آن، یافته‌های اصلی و نتیجه‌گیری پژوهش است، چکیده در حالی که دیدی کلی از پژوهش را در اختیار خواننده می‌گذارد، موجز است و در آن از بیان کلمات و توضیحات اضافی خودداری شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و شاخص (چکیده در یک پاراگراف واحد نوشته شده است) در وضعیت مطلوب و در بخش کلیدواژه‌ها شاخص‌های (واژه‌های اصلی، مهم و پربسامد در تحقیق آورده شده است، تعداد واژه‌ها مناسب است) در وضعیت مطلوب و در بخش مقدمه شاخص‌های (مقدمه از بیان کلیات شروع شده و سپس به جزئیات پرداخته است، در مقدمه، پژوهشگر از طریق توضیح زمینه‌ی تحقیق، ذهن خواننده را برای بیان مسأله آماده کرده است، پژوهشگر با مطالبی از خود، بین مطالب استناد شده ارتباط ایجاد کرده است و مقدمه دارای انسجام است) در وضعیت نسبتاً مطلوب، در بخش بیان مسأله شاخص‌های (پژوهشگر به‌صورت مستدل و مستند، مسأله بودن موضوع تحقیق را اثبات کرده است، در بیان مسأله متغیرهای اصلی مورد بررسی در تحقیق، به خوبی توصیف شده است، مسأله به یک زمینه‌ی خاص محدود نشده است) در وضعیت کمتر مطلوب در بخش اهداف پژوهش شاخص‌های (هدف کلی و اهداف جزئی بیان شده‌اند، اهداف پژوهش متناسب با عنوان پژوهش است، اهداف به صورت روشن و واضح و صحیح نوشته شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق شاخص‌های (سؤال‌ها یا فرضیه‌ها متناسب و متناظر با اهداف پژوهش است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها به صورت روشن و واضح نوشته شده است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها آزمون‌پذیر هستند) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش اهمیت و ضرورت تحقیق شاخص (دلایل اصلی پژوهشگر برای انتخاب موضوع تحقیق و

منابع درون متن با منابع پایان متن هم‌خوانی دارند) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش پیوست‌ها شاخص‌های (پیوست‌ها حاوی جدول‌های آماری، تصاویر، نقشه‌ها، برگه‌هاست، پیوست‌ها در متن اصلی به گونه‌ای به آن‌ها اشاره شده است. پیوست‌ها منطبق با کل پایان‌نامه است، جهت دسترسی آسان‌تر پیوست‌ها شماره‌گذاری شده است) در وضعیت مطلوب و در بخش اصول نگارش صحیح شاخص‌های (در پایان‌نامه غلط نگارشی، املائی و تایپی وجود ندارد، اسامی و اصطلاحات فنی زیرنویس لاتین شده‌اند، نکات فنی نگارش از جمله فونت مناسب، فاصله‌ی بین کلمات، حاشیه‌ی صفحه‌ها و فاصله‌ی پاراگراف‌ها رعایت شده است، پاراگراف‌بندی به صورت صحیح اعمال شده است، فهرست مطالب، جداول و نمودارها به‌طور صحیح آورده شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند.

فرضیه 6: نقاط قوت و ضعف پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود.

و نمودار به روشنی و واضح بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش نتیجه‌گیری در شاخص (نتیجه‌گیری متناسب با اهداف یا سؤال‌های پژوهش است، نتیجه‌گیری تحقیق متکی بر یافته‌های پژوهش و تحلیل و استدلال‌های پژوهشگر است، همسویی یا ناهمسویی بین پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگر بیان شده است، دلایل یا استدلال‌هایی برای علت عدم همسویی این پژوهش با پژوهش‌های قبل ارایه شده است، خواننده‌ی پایان‌نامه می‌تواند به راحتی نتیجه‌ی اصلی را ببیند، در پایان نتیجه‌گیری پیشنهاد‌های کاربردی و پژوهشی ارایه شده است، پیشنهاد‌های ارایه شده متناسب با سؤالات یا فرضیه‌های پژوهش است، محدودیت‌ها و موانع پژوهش به‌طور مجزا بیان شده است، محدودیت‌ها و موانع پژوهش به‌طور منطقی و صادقانه بیان شده است.) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش منابع شاخص‌های (از منابع معتبر استفاده شده است، از منابع جدید و مرتبط استفاده شده است، روش منبع‌نویسی و ارجاع، چه درون‌متنی و چه در پایان پژوهش صحیح و متناسب با شیوه‌نامه‌ی تصویب شده توسط گروه علوم تربیتی است، از منابع دست اول استفاده شده است،

جدول 16- نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی ارزیابی بخش‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد

بخش‌ها	میانگین رتبه	رتبه	تعداد	درجه	کای 2	معناداری
کلیدواژه‌ها	۱۵/۰۳	۱				
پیوست‌ها	۱۳/۹۰	۲				
روش تحقیق	۱۲/۷۸	۳				
جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	۱۲/۲۷	۴				
عنوان	۱۱/۴۴	۵				
اصول نگارش صحیح	۱۰/۵۵	۶				
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۱۰/۰۹	۷	401	17	۲۱۰۰/۹۲۰	0/000
مقدمه	۹/۹۸	۸				
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۹/۴۷	۹				
منابع	۹/۴۷	۱۰				
چکیده	۹/۰۴	۱۱				
تعاریف	۸/۸۳	۱۲				
پیشینه‌ی تحقیق	۸/۱۷	۱۳				
سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	۷/۸۷	۱۴				
اهداف پژوهش	۷/۲۳	۱۵				
اهمیت و ضرورت تحقیق	۵/۸۵	۱۶				
بیان مسأله	۵/۰۶	۱۷				
نتیجه‌گیری	۳/۹۷	۱۸				

نمونه‌گیری، عنوان، اصول نگارش صحیح، تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقدمه، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، منابع، چکیده، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهداف پژوهش،

یافته‌های جدول (16) نشان می‌دهد که رتبه‌ی بخش‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد به ترتیب از بیشترین به کمترین شامل کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها، روش تحقیق، جامعه، نمونه و

اهمیت و ضرورت تحقیق، بیان مسأله و نتیجه‌گیری بوده است. در واقع، با توجه به میانگین رتبه‌های بیشترین ضعف به ترتیب در بخش‌های نتیجه‌گیری، بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق وجود دارد و بیشترین نقطه‌ی قوت پایان‌نامه‌ها با توجه به میانگین رتبه‌ای در بخش‌های کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها و روش تحقیق بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در فرضیه اول؛ یافته‌ها نشان می‌دهد که از مجموع هجده بخش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد بررسی شده، بخش نتیجه‌گیری در وضعیت کمتر مطلوب و بخش‌های چکیده، بیان مسأله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، روش تحقیق، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و منابع در وضعیت نسبتاً مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش Naveh Ibrahim et al., 2015 نشان داد، میانگین کل بخش‌های هفت‌گانه در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مورد بررسی، بر اساس پیوستار پنج‌درجه‌ای مطلوبیت در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد و بخش‌های مدخل، یافته‌ها و منابع در وضعیت مطلوب و بخش‌های کلیات، ادبیات، روش و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار گرفت. نتایج این پژوهش با تحقیقات Rachmani, Nokarizi, Sharif (2018), Asghari and Nemati (2016) و Ahmadi Gol va Sangari (2017) همسو و در یک راستاست. پایانه‌ها به طور کلی در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار داشتند که با نتایج این پژوهش نسبتاً همخوانی دارد. این یافته‌ها برای نظام پژوهشی، دانشگاهی و آموزش عالی آموزش و پرورش هشدار جدی محسوب می‌شود و برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناسب برای ارتقای پایان‌نامه‌ها را می‌طلبد. چرا که ساختن زیربنای کشور از آموزش و پرورش آغاز می‌شود و هر نوع پیشرفت و توسعه نیز ارتباط مستقیمی با تحقیقات و دستاوردهای علمی دارد. پایین بودن مطلوبیت پایان‌نامه‌ها به ویژه در کیفیت نتایج و محتوای آن‌ها مانعی برای توسعه‌ی علمی است که باید از دانش جدید و کاربردی برآمده از نتایج پایان‌نامه‌ها منتج شده باشد.

در فرضیه دوم؛ یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین نمرات پایان‌نامه‌ی دوره‌ی کارشناسی ارشد در وضعیت مطلوب می‌باشد.

نتایج حاصل از پژوهش Farazmand (2018) حاکی از این است که با وجود رشد فراوان کمی پژوهش‌های ایران، این پژوهش‌ها در توسعه‌ی مرزهای دانش و غنی‌سازی رشته‌های علمی، اثربخشی بسیار ناچیزی داشته و در خصوص علل و عوامل مؤثر در این روند در سال‌های اخیر، می‌توان به سیاست‌گذاری‌های گاه نامناسب در وزارت علوم و همچنین سیاسی شدن مفهوم علم و شیوه‌ی نادرست ارزشیابی‌های استادان دانشگاه‌ها و دانشجویان و پژوهشگران اشاره کرد. نتایج این پژوهش با تحقیقات Motaehari, Sarsangi and Mohandespour (2015), Naga Agua and Gristi Odimgova (2018), Cheng and Wharton (2019), همسو و در یک راستاست.

در فرضیه سوم؛ یافته‌ها نشان می‌دهد که از مجموع هجده بخش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد بررسی شده، بخش‌های چکیده، مقدمه، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت نسبتاً مطلوب و بخش‌های بیان مسأله و نتیجه‌گیری در وضعیت کمتر مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، روش تحقیق، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، منابع و پیوست‌ها در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند. نتایج این پژوهش با تحقیقات پژوهش Tafti Brotherhood (2019), Gonzalez Chorda et al. (2018), Rosenberg (2017), Al-Zahra, Islam and Muhammad (2015), Tolga Erdogan (2015) همسو و در یک راستاست. این پژوهش نشان داد، علی‌رغم جدید بودن موضوع و مرتبط بودن عنوان تحقیق با گرایش تحصیلی دانشجو و قرار داشتن آن در وضعیت مطلوب، موضوع از حیث کاربردی و مفید بودن در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. این یافته می‌تواند دلیلی برای کاهش و افت مطلوب بودن کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران باشد، چرا که پژوهش همواره به عنوان ابزار نیرومندی در ایجاد تغییر و توسعه مورد توجه بوده است و پایان‌نامه‌ها سهم عمده‌ای از تحقیقات کشور ما را به خود اختصاص می‌دهند که مفید و کاربردی بودن نتایج حاصل از آن‌ها می‌تواند نقش مهمی در توسعه‌ی علمی و سایر ابعاد توسعه ایفا نماید.

در فرضیه چهارم، یافته‌ها نشان می‌دهد که رتبه‌ی بخش‌های پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد به ترتیب از بیشترین به کمترین شامل کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها، روش تحقیق، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، عنوان، اصول نگارش صحیح، تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقدمه، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، منابع، چکیده، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهداف پژوهش،

مرتبط، عدم امکان تغییر در برخی از بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های رساله و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد قدیمی که نیاز به بازنگری و بازنویسی دارند.

پیشنهادهای کاربردی

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که استادان محترم در خصوص شیوه‌ی نگارش رساله‌ها یا پایان‌نامه‌ها وحدت رویه نداشته و هر کدام به شیوه‌ی سلیقه‌ای عمل نموده‌اند و یا این که درس و واحد روش تحقیق در ترم‌های مختلف به درستی تدریس نشده است و یا مدرسان تسلط کافی و وافی بر موضوع نداشته‌اند. با افراد زیادی از استادان و دانشجویان مصاحبه شد، بازخورد بدین شکل بود: برخی از دانشجویان معتقد بودند که استاد راهنما و مشاور پاسخگوی سؤالات آنها نبوده و رفع اشکال نکرده‌اند. به طور کلی نتیجه می‌گیریم که باید به ساختار پژوهشی و علمی رساله‌ها و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد توجه ویژه‌ای مبذول گردد.

- برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق گام به گام به منظور افزایش مهارت‌های تحقیقاتی استادان و دانشجویان.
- ارایه‌ی دروس مبنی بر اصول نگارش علمی و پایان‌نامه‌نویسی.
- تدوین دستورالعملی که ارزیابی مستمر بخش‌های مختلف پایان‌نامه‌ها را تشریح نماید.
- ارتقای کیفیت پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها با بررسی و مورد توجه قرار دادن ابعاد محتوایی و ساختاری.
- تأکید بر ارایه‌ی محصولات و یا خروجی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی.
- طراحی سیستم اطلاع‌رسانی کارآمد که دانشجویان را در انتخاب موضوع پایان‌نامه یاری رساند.
- اتخاذ شیوه‌ی درست و علمی ارزشیابی پایان‌نامه‌های ارشد و رساله‌ی دکتری.
- عدم توجه بیش از حد به حجم و کمیّت پایان‌نامه‌های دانشجویی (دانشجویان مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد برای جلب رضایت استادان، گاهی با استفاده از شیوه‌ی کمی - پیست حجم پایان‌نامه‌ها را افزایش می‌دهند).
- اتخاذ تدابیری برای مقابله با تورم علمی و افزایش صرف مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها، تورمی که تنها باعث افزایش آمارهای کمی می‌شود و کمکی به کیفیت و تولید علم نافع در کشور نمی‌نماید.
- گنجاندن سنجه‌های ارزیابی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در شاخص‌های اعتباربخشی، کنترل، نظارت و ارزشیابی فعالیت‌های نهاد گسترده و پیچیده‌ی آموزش و پرورش.

اهمیت و ضرورت تحقیق، بیان مسأله و نتیجه‌گیری بوده است. درواقع، با توجه به میانگین رتبه‌های بیشترین ضعف به ترتیب در بخش‌های نتیجه‌گیری، بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق وجود دارد و بیشترین نقطه‌ی قوت پایان‌نامه‌ها با توجه به میانگین رتبه‌ای در بخش‌های کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها و روش تحقیق بوده است. نتایج این پژوهش با تحقیقات Rachmani, Nokarizi, Sharif (2018), Ahmadi-Gol and Sangari (2017), Nagazi Agua and Gristi Odemigova (2019), Cheng and Wharton (2018), Gonzalez Chorda et al. (2018) همسو و در یک راستاست. این یافته که بخش نتیجه‌گیری، بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق رتبه‌های پایین‌تری را در ارزیابی کسب نمودند، نشان می‌دهد در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آموزش و پرورش استان مازندران توجه کافی و جدی به کاربردی نمودن نتایج پژوهش و مسأله‌محور بودن آن وجود نداشته است، در صورتی که قبل از شروع کار پایان‌نامه و انتخاب موضوع، استادان و سیستم معاونت پژوهشی باید با جدیت، علت و نیاز به انتخاب موضوعات را بررسی و طبق نیاز و ضرورت و با توجه به نتایج تحقیقات پیشین و نیاز روز جامعه اقدام به تصویب پایان‌نامه‌ها و شروع کار تحقیقاتی نمایند. «نتیجه‌گیری» به خوانندگان کمک می‌کند بفهمند که پایان‌نامه از چه لحاظ برای آنها حایز اهمیت است. این مسأله یک مشکل جدی در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد است و همین امر موجب افت کیفیت در آموزش عالی می‌گردد چراکه تولید علم از نتایج پژوهش‌هاست و در صورتی که رویکردهای خلاقانه و بینش جدیدی برای قالب‌بندی یا زمینه‌سازی موضوعات تحقیقات آینده بر اساس نتایج پایان‌نامه‌ها و رساله ارایه نگردد، به رکود و تورم علمی منتهی می‌گردد.

محدودیت‌های پژوهش حاضر به شرح زیر است: با توجه به محل زندگی و اشتغال پژوهشگر در شهرستان ساری، موقعیت مکانی این پژوهش و جامعه آماری آن در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری محدود شده است که می‌توانست جامعه بزرگ دانشگاه آزاد اسلامی در سطح استان یا سطح کشور را در برداشته باشد. داده‌های این پژوهش (کمی و کیفی) در شرایط بحرانی و بیرونی کرونا جمع‌آوری گردیده است لذا پژوهش دارای محدودیت قلمرو زمانی و مکانی می‌باشد. باتوجه به این که تنها مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در این مطالعه انتخاب گردید و نیز به خاطر تعدد گرایش‌ها، رشته‌ها و گروه‌های آموزشی چند گروه به تصادف انتخاب و از هر گروه آموزشی یک الی دو رشته تحصیلی مورد مطالعه قرار گرفت. کمبود منابع اطلاعاتی در راستای چارچوب مباحث تئوری و بررسی پیشینه پژوهش در بررسی‌های ارتباطی چندمتغیره، عدم دسترسی به تحقیقات و مقالات جدید در زمینه

- علاوه بر دروس روش تحقیق و شیوه پایان نامه نویسی در مقاطع تحصیلی، دروسی با عنوان «آموزش گام به گام رساله و پایان‌نامه‌نویسی» نیز ارائه گردد. مانند سرفصل کتاب «روش تحقیق با رویکرد پایان نامه نویسی» دکتر غلامرضا خاکی که بسیار کاربردی و ارزنده است.
- برگزاری کارگاه آموزشی برای استادان دانشگاه در حوزه آموزش گام به گام رساله و پایان نامه نویسی بر اساس دستورالعمل مشخص و متمرکز به منظور افزایش مهارت‌های تحقیقاتی و پژوهشی آنان.
- برگزاری کارگاه آموزشی برای دانشجویان ارشد و دکتری در حوزه آموزش انتخاب عناوین جدید و تخصصی و شیوه‌ی انتخاب، اصول نگارش علمی، آموزش گام به گام پروپوزال نویسی، رساله‌نویسی و پایان‌نامه‌نویسی بر اساس دستورالعمل مشخص و متمرکز به منظور افزایش مهارت‌های تحقیقاتی و پژوهشی دانشجویان.
- پیشنهاد می‌گردد رساله دانشجویان دکتری، قبل از دفاع، توسط گروه ارزیابی تخصصی در واحد پژوهش بررسی دقیق گردد و قبل از پیش‌دفاع کلیه ابهامات و اشکالات ساختاری برطرف گردد.
- تجربه ثابت کرده دانشجویان در ترم سوم دکتری برای موضوع و عنوان رساله هیچ تجربه یا آموزشی ندیده‌اند و بلا تکلیف هستند. پیشنهاد می‌گردد که در تیم تخصصی هر دانشکده و گروه آموزشی قبل از انتخاب عناوین رساله جلسات مشورتی برگزار شده و اعضای گروه درخصوص عناوین جدید و پرکاربرد به اتفاق نظر برسند.
- جهت صرفه‌جویی در نیروی انسانی و هزینه‌ها می‌توان آموزش‌های فوق را به صورت کلیپ‌های آموزشی آماده در اختیار دانشجویان و استادان محترم قرار داد (مانند کلیپ‌های آموزشی سامانه پژوهشیار).

References:

- Ahmadi Gol, Jafar and Sangari, Mahmoud. (2017). Thematic evaluation and methodology of master's theses in the field of educational technology. *Journal of Higher Education*, New Volume, 10 (40), Winter, 206-167. 11. [Persian]
- Akhavan Tafti, Mahnaz, Taheri Qalehataki, Farkhondeh and Mohsenpour, Maryam. (2019). Evaluating the quality of master's theses in educational psychology. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 25 (2), 87-113. [Persian]
- Asghari, Firoozeh and Nemati, Mohammad Ali. (2016). The quality challenge of a doctoral dissertation in Iran based on the concept of value chain. *Iranian Cultural Research Quarterly*, 9 (2), 191-159. 12. [Persian]
- Ezzahra, K., Islam, O. & Mohamed, R. (2015). Self-assessment of the progress of Thesis for the PHD students in the Moroccan university. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1789 – 1795.
- Faizi, Tahereh; Gramipour, Massoud. (2011). Criteria and standards for evaluating master's theses. *Public Management Perspectives Quarterly*, 2 (6), 134-115. 5. [Persian]
- Farazmand, Fahima. (2018). A Study of Quantitative in Compiling Dissertations and Theses. The First National Conference on Pathology of Dissertations and Treatises in the Field of Humanities and Islamic Sciences, University of Islamic Religions, Tehran. 14. [Persian]
- Geng, Y., & Wharton, S. (2018). Evaluative language in discussion sections of doctoral theses: Similarities and differences between L1 Chinese and L1 English writers. *Journal of English for Academic Purposes*, 22, 80-91.
- González-Chordá V.M., Mena-Tudela, D., Salas-Medina, P., Cervera-Gasch, A., Isabel Orts-Cortés, I. & Maciá-Soler, L. (2018). Assessment of bachelor's theses in a nursing degree with a rubrics system: Development and validation study. *Nurse Education Today*, 37, 103–107.
- Hashemi, Seyed Hamed and Pouraminzad, Saeedeh. (2011). Analysis of accreditation model and internal evaluation to evaluate and guarantee quality in the university system. Fifth Conference on "Quality Assessment in the University System" - University of Tehran, Campus of Technical Colleges, May. 4. [Persian]

- Homayounia, Morteza, Sheikh, Mahmoud, Supporter, Rasool, Homayouni, Alireza and Nazari, Saeed. (2014). The effect of selected physical activities on perceptual-motor skills of children with developmental neuropsychological learning disabilities. *Journal of Rehabilitation*, 15 (3), 43-36. 8. [Persian]
- Karami, Morteza; Fattahi, Hoda. (2013). Higher Education Curriculum Change: A Case Study of the Educational Planning Master's Curriculum. *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 4 (7), 136-110. 9. [Persian]
- Malekmian, Lina and Mirjafari, Fatemeh. (2010). Investigating the research process of professors and the factors affecting it. *Journal of Sociological Research*, Fall, 4 (3), 134-117.
- Mardani Givi, Mohsen, Asadi, Kamran, Haghighi, Mohammad, Sahibakhtiar, Khashayar and Hashemi Motlagh, Keyvan. (2011). Evaluating the accuracy of documents and the factors affecting them in medical and dental dissertations of Guilan from 2006-2011. *Research in Medical Education*, 3 (2), 28-19. 3. [Persian]
- Mohammadi, Mehdi, Heidarzadegan, Alireza and Zeinali, Fatemeh. (2016). Curriculum research. *Iranian Journal of Curriculum Studies*, 6 (1), Spring and Summer. 6. [Persian]
- Motahari, Seyed Meysam, Sarsangi, Majid and Mohandespour, Farhad. (2015). Evaluation of the theses of the Holy Defense Theater of the country's theater schools (with emphasis on the criteria of judging scientific research journals). *Journal of Epistemological Studies in Islamic University* 62, 19 (1), 40-23. 15. [Persian]
- Naveh Ibrahim, Abdolrahim, Mansoorian, Yazdan and Rahimi, Sakineh. (2015). Evaluating the quality of master's theses in educational management in order to improve the quality of university learning. *Journal of Future Management Research*, Spring and Summer, (101), 12-1. 2. [Persian]
- Ngozi Agu and Christy O. Odimegwu, (2019). Doctoral Dissertation Supervision: Identification and Evaluation of Models, Hindawi Publishing Corporation Education Research International, Volume 2019, Article ID 790750, 9 pages, <http://dx.doi.org/10.1155/2014/790750>.
- Rachmani, Akram, Nokarizi, Mohsen and Sharif, Atefeh. (2018). Quantitative status of production of dissertations and dissertations in the field of humanities with an Islamic approach at Ferdowsi University of Mashhad during the years 1393-1363. *Shahed University Bi-Quarterly*, 4 (2), Autumn and Winter (8 in a row). 10. [Persian]
- Rosenberg. S. (2017). Citation Analysis of M.A. Theses and Ph.D. Dissertations in Sociology and Anthropology: An Assessment of Library Resource Usage. *The Journal of Academic Librarianship*, 41, 680-688.
- Saeedi, Reza. (2015). Assessing the quality of master's theses in Persian language and literature at Shahid Bahonar University of Kerman. Master Thesis in Educational Sciences, Curriculum Planning, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman. 13. [Persian]
- Tolga Erdogan, T. (2015). Research Trends in Dissertations on PBL: A Content Analysis Study. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 308 – 315.

